

5. Hans-H. Münkner Co-operative Principles and Co-operative Law. – Marburg, 1974. – 148 p.

УДК 336

Винник Тетяна, к.е.н., доцент
Кордяк Оксана, магістр
*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна*

ГРИВНЯ: МОЛОДА, АЛЕ ДОСВІДЧЕНА

Vynnyk Tetiana, PhD (Economics), Associate Professor
Kordiak Oksana, Master

GRYVNIA: YOUNG BUT EXPERIENCED

З політичних та, насамперед, економічних міркувань з 2 по 16 вересня 1996 року українські «купоно-карбованці», знецінені внаслідок гіперінфляції, замінили на гривні за курсом 100 000 карбованців за 1 гривню. Впродовж п'ятнадцяти днів у готівковому обігу одночасно вільно використовувалися як гривні, так і купоно-карбованці з поступовим вилученням останніх. Їх за цей період було вилучено з обігу майже 320 трлн. Протягом перших двох років курс гривні до інших національних валют різко не змінювався, однак у наступні двадцять років гривня тричі різко девальвувала:

- у 1998 (285 %). Причина: дефолт в Росії;
- 2008 (155 %). Причина: фінансова криза в США та країнах ЄС;
- 2014 роках (на 200 %) Причина: військова агресія Росії, анексія Криму.

Як бачимо, в основному, падіння обмінного курсу гривні, зумовлене не стільки економічними, скільки політичними факторами. Проте гривня, загалом, недооцінена – згідно досліджень експертів, вона на 70 % занижена (слід зауважити, що економічно розвинуті країни, зазвичай, переоцінюють національну валюту, іноді більш ніж удвічі). Відповідно до Індексу Біг-Мака (індекс Біг-Мака, що розраховується журналом The Economist на основі ціни сендвіча з McDonald's в різних країнах) долар в Україні має коштувати 7,74 гривень.

За 20 років існування валюти її дизайн тричі змінювався. Останнє оновлення дизайну української гривні сталося торік. Тоді змінили зовнішній вигляд банкноти у 100 гривень. Двічі до обігу вводили банкноти нового зразка. 22 серпня 2001 року, напередодні 10-ої річниці незалежності вперше вийшла банкнота номіналом 200 гривень з портретом Лесі Українки, а в 2006 році Нацбанк випустив банкноти номіналом 500 гривень із зображенням філософа Григорія Сковороди.

Погоджуємось із тими експертами, які вважають, що під час здійснення грошової реформи практично відбулася лише деномінація або обмін купоно-карбованців на гривню і не було грамотно поєднано грошову та фінансову складові. За 20 років купівельна спроможність гривні знизилась майже в 14 разів, але це порівняно з долларом – доллар за аналізований період теж знецінився (втратив щонайменше половину своєї купівельної спроможності. Так, у 1990 х-роках у США можна було купити турецькі джинси за 7 долларів, сьогодні ж такі джинси коштують понад 15 долларів). У 1996 році, коли НБУ ввів в обіг національну грошову одиницю, курс долара становив 1,76 гривні (нині майже 26 гривень за доллар). Середня зарплата становила 126 гривень (нині ж, за даними Державної служби статистики України, понад 5 тисяч).

Для будь-якої ринкової економіки характерна інфляція. Незначна інфляція (так звана, повзуча) краща, аніж девальвація, яка призводить до гальмування економіки. Допустимий (безпечний) рівень інфляції (фінансової безпеки) складає 5 % на рік. Такій темп зростання грошової маси в економіці, навпаки, стимулює національних товаровиробників, слугує стимулом для збільшення товарної маси.

Слід зазначити, що девальвація є однією з причин інфляції, про свідчить досвід нашої держави. Сьогодні реальне знецінення гривні (реальне зростання цін у цей час значно перевищує офіційний рівень інфляції), значно перевищує динаміку обмінного курсу, створюючи підстави для подальшої нестабільності національної грошової одиниці.

Процес знецінення гривні можна описати наступним чином:

- поступове знецінення національної грошової одиниці через зростання цін;
- подальше падіння обмінного курсу гривні внаслідок зниження її купівельної спроможності;
- різке зростання цін і, відповідно, черговий етап знецінення гривні внаслідок зміни обмінного курсу;
- подальше повторення зазначеного «циклу».

Впродовж представленого «циклу» зниження купівельної спроможності гривні відбувається фактично двічі – спочатку внаслідок зростання цін при незмінності обмінного курсу, і потім, коли обмінний курс нібито «наздоганяє» реальне зниження купівельної спроможності національної грошової одиниці, – ціни зростають ще раз, вже внаслідок зміни обмінного курсу. Тобто спочатку інфляційний процес спричиняє девальвацію національної валюти, а потім вже девальвація детермінує інфляцію.

Падіння курсу національної валюти повинне призводити до збільшення споживання товарів внутрішнього виробництва через зростання цін на імпорт, і, відповідно, за рахунок

активізації внутрішньої економічної діяльності – тобто розвитку реального сектору національної економіки та «повернення» вітчизняних товарів на внутрішній ринок.

Сьогодні, аби придбати товари, на які колись достатньо було витратити 10 гривень, потрібно 200-300 гривень. Так, у 1996-1998 рр. за 10 грн. можна було купити 17 літрів бензину. Нині ж така кількість палива коштує 390 гривень. Відповідно через кожні 4-6 років на одну гривню можна купувати все менше і менше товарів.

Зниження купівельної спроможності гривні прямо впливає на рівень купівельної спроможності (рівень життя) населення (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг купівельної спроможності населення європейських країн
(рейтинг Purchasing Power Europe, 2013-2014 роки, усього – 42 країни)

Країна	Місце у рейтингу	Купівельна спроможність жителя, евро на рік
1	2	3
Ліхтенштейн	1	58 844
Швейцарія	2	36 351
Норвегія	3	31 707
Німеччина	8	20 621
Франція	9	19 565
Угорщина	31	5 009
Болгарія	35	2 919
Україна	41	2 206
Молдова	42	1 848

Сьогодення українців характеризується парадоксальністю та безглуздістю: доходи населення підвищилися на 13 %, а витрати зросли на 500 %. Споживча корзина українця не переглядалася вже 15 років (з 2000 року), а мінімальна зарплата занижена щонайменше на тисячу гривень, тобто вартість споживчої корзини покривається наполовину.

Щодо підстав до реального знецінення гривні (втрати нею купівельної спроможності), то в основі зростання споживчих цін лежить цілий комплекс причин внутрішнього та зовнішнього характеру, але основними, на нашу думку, є некомпетентність та фінансова безграмотної влади.